

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شرح قانون اساسی

فصل چهارم

اقتصاد و امور مالی (اصول ۴۴ و ۴۵)

زیر نظر دکتر عباسعلی کدخدایی
استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

نویسندگان:

دکتر مصطفی منصوریان

محمد صادق فراهانی

سرشناسه: منصوریان، مصطفی، ۱۳۶۷-
عنوان قراردادی: ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی)
(Iran. Qanun assasi (Jomhuri Eslami
عنوان و نام پدیدآور: ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی). برگزیده
شرح قانون اساسی فصل چهارم - اقتصاد و امور مالی (اصول ۴۴ و ۴۵) / نویسندگان مصطفی منصوریان،
محمدصادق فراهانی؛ زیر نظر عباسعلی کدخدایی.
مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۲.
شابک: ۲۸۸ ص: جدول، نمودار؛ ۵/۲۱×۵/۱۴×۵/۱۴ س.م.
وضعیت فهرست نویسی: ۸۳-۹-۸۳۷۸-۶۰-۹۷۸
یادداشت: فیپا
موضوع: کتابنامه؛ ص. ۲۷۱-۲۸۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.
ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی). اصل ۴۴ -- تفسیر و استنباط
ایران. قانون اساسی (جمهوری اسلامی). اصل ۴۵ -- تفسیر و استنباط
موضوع: قانون اساسی -- ایران
Constitutions -- Iran
شناسه افزوده: فراهانی، محمدصادق، ۱۳۷۲-
شناسه افزوده: کدخدایی، عباسعلی، ۱۳۴۰-، ناظر
شناسه افزوده: Abbas-ali, Kadkhodae
شناسه افزوده: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان
رده بندی کنگره: KMH۲۷۰
رده بندی دیویی: ۳۴۲/۵۵۰۲۳
شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۵۶۳۹۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

شرح قانون اساسی

فصل چهارم - اقتصاد و امور مالی (اصول ۴۴ و ۴۵)

زیر نظر دکتر عباسعلی کدخدایی

استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

نویسندگان: دکتر مصطفی منصوریان

پژوهشگر پژوهشکده شورای نگهبان و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم قضایی

محمدصادق فراهانی

ناشر: انتشارات پژوهشکده شورای نگهبان

نوبت چاپ: بهار ۱۴۰۲

شابک: ۹-۸۳-۸۳۷۸-۶۰-۹۷۸

تهران، خیابان شهید بهشتی رحمته الله علیه، خیابان شهید سرافراز، کوچه پنجم پلاک ۱۱
کد پستی: ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳ تلفن: ۰۲۱-۸۸۵۳۳۴۳۹ نمابر: ۰۲۱-۶۴۰۱۴۸۱۷

(این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است)

nashr-rc.ir

ccri.ac.ir

فهرست

۱۱.....	شرح مبسوط اصل چهل و چهارم قانون اساسی
۱۵.....	چکیده.....
۱۷.....	مقدمه
۲۵.....	۱. مبانی فقهی - حقوقی اصل ۴۴ قانون اساسی
۲۵.....	۱.۱. نظام اقتصادی اسلام.....
۲۸.....	۲.۱. جایگاه دولت (حاکم اسلامی) در نظام اقتصادی اسلام.....
۳۱.....	۳.۱. انواع مالکیت
۳۲.....	۱.۳.۱. مالکیت خصوصی
۳۲.....	۲-۳-۱. مالکیت در بخش تعاونی.....
۳۳.....	۳.۳.۱. مالکیت عمومی و مالکیت دولتی
۳۳.....	۱.۳.۳.۱. تفکیک بین مالکیت عمومی و دولتی.....
۳۶.....	۲.۳.۳.۱. یکسان‌انگاری مالکیت عمومی و دولتی.....
۳۸.....	۲.۳.۳.۱. تطبیق نظرهای فقهی با اصل ۴۴ قانون اساسی.....
	۲. پیشینه‌ی اصل ۴۴ قانون اساسی در مجلس بررسی نهایی مشروح مذاکرات
۴۱.....	قانون اساسی سال ۱۳۵۸
۴۳.....	۱.۲. فلسفه‌ی تنظیم اصل
۴۴.....	۲.۲. بخش دولتی
۴۵.....	۳.۲. بخش تعاونی
۴۶.....	۴.۲. بخش خصوصی
۴۸.....	۵.۲. تقیید و تحدید بخش‌های اقتصادی.....
۵۱.....	۳. شرح و تحلیل اصل ۴۴ قانون اساسی
۵۱.....	۱.۳. بخش دولتی.....
۵۲.....	۱.۱.۳. تحلیل چارچوب کلی بخش دولتی.....
۵۵.....	۲.۱.۳. مفهوم‌شناسی واژگان صدر اصل.....
۵۵.....	۱.۲.۱.۳. صنایع بزرگ و مادر.....

۵۸.....	۲۰۲۱۳. بازرگانی خارجی.....
۶۲.....	۳۰۲۱۳. معادن بزرگ.....
۶۴.....	۴۰۲۱۳. بانکداری.....
۶۸.....	۵۰۲۱۳. بیمه.....
۷۰.....	۶۰۲۱۳. نیرو، سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی.....
۷۱.....	۷۰۲۱۳. رادیو و تلویزیون.....
۷۳.....	۸۰۲۱۳. پست و تلگراف و تلفن.....
۷۸.....	۹۰۲۱۳. هواپیمایی، کشتیرانی، راه و راه‌آهن.....
۸۲.....	۲۰۳. بخش تعاونی.....
۹۰.....	۳۰۳. بخش خصوصی.....
۹۴.....	۴۰۳. ضوابط و محدودیت‌های حاکم بر بخش‌های اقتصادی.....
۹۷.....	۴. خصوصی‌سازی و ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی.....
۹۹.....	۱۰۴. مروری بر تحولات مرتبط با اصل ۴۴ قانون اساسی.....
۱۰۴.....	۲۰۴. نسبت‌سنجی سیاست‌های کلی ابلاغی با اصل ۴۴ قانون اساسی.....
۱۱۳.....	۵. مطالعه‌ی تطبیقی اصل ۴۴ قانون اساسی در قوانین اساسی کشورهای دیگر.....
۱۱۴.....	۱۰۵. تحلیل کلی.....
۱۱۵.....	۲۰۵. بررسی قوانین اساسی کشورهای اسلامی.....
۱۱۸.....	۳۰۵. بررسی قوانین اساسی کشورهای غیراسلامی.....
۱۲۳.....	نتیجه‌گیری.....
۱۳۱.....	منابع و مأخذ.....
۱۳۱.....	۱. فارسی.....
۱۳۱.....	الف) کتاب‌ها.....
۱۳۴.....	ج) پایان‌نامه‌ها.....
۱۳۴.....	د) گزارش‌های پژوهشی.....
۱۳۴.....	ه) اسناد.....
۱۳۵.....	و) قوانین اساسی.....
۱۳۶.....	ز) قوانین عادی و مقررات.....
۱۳۸.....	۲. عربی.....
۱۳۹.....	۳. انگلیسی.....

شرح مبسوط اصل چهل و پنجم قانون اساسی.....	۱۴۱
چکیده.....	۱۴۵
مقدمه.....	۱۴۷
۱. شناسایی انفال و ثروت های عمومی.....	۱۵۱
۱-۱. مفهوم شناسی.....	۱۵۱
۱-۱-۱. انفال.....	۱۵۱
۱-۱-۱-۱. مفهوم لغوی.....	۱۵۲
۱-۱-۱-۲. مفهوم اصطلاحی.....	۱۵۲
۱-۱-۱-۳. ثروت های عمومی.....	۱۶۱
۱-۲-۱-۱. ثروت.....	۱۶۳
۱-۲-۲-۱. عمومی.....	۱۶۴
۲-۱. بررسی فقهی و حقوقی مصادیق اصل (۴۵) قانون اساسی.....	۱۶۸
۱-۲-۱. زمین های موات.....	۱۶۸
۱-۱-۲-۱. زمین های موات اصلی.....	۱۶۹
۱-۱-۲-۲. بررسی فقهی.....	۱۶۹
۱-۲-۱-۲. بررسی حقوقی.....	۱۷۰
۱-۲-۲-۱. زمین های «رها شده» (موات عارضی یا بایر).....	۱۷۲
۱-۲-۲-۲. بررسی فقهی.....	۱۷۳
۱-۲-۲-۳. بررسی حقوقی.....	۱۷۷
۲-۲-۱. معادن.....	۱۸۰
۱-۲-۲-۱. بررسی فقهی.....	۱۸۰
دیدگاه نخست) معادن مطلقاً از انفال است.....	۱۸۰
دیدگاه دوم) معادن مطلقاً از مباحات است.....	۱۸۱
دیدگاه سوم) مالکیت معدن تابع مالکیت زمینی است که در آن قرار دارد.....	۱۸۲
دیدگاه چهارم) تفصیل میان معادن ظاهری و باطنی.....	۱۸۳
۱-۲-۲-۲. بررسی حقوقی.....	۱۸۴
۱-۲-۲-۳. رویکرد شورای نگهبان نسبت به مالکیت معادن.....	۱۸۹
۳-۲-۱. آب ها.....	۱۹۲
۱-۳-۲-۱. بررسی فقهی.....	۱۹۲

- دیدگاه نخست) کلیه ی آب ها از مباحات است..... ۱۹۳
- دیدگاه دوم) کلیه ی آب ها از مباحات است مگر بخشی از آن..... ۱۹۳
- دیدگاه سوم) کلیه ی آب ها از انفال است..... ۱۹۴
- دیدگاه چهارم) تفصیل ناظر به ملاک آب ها..... ۱۹۴
- ۲-۳-۲-۱. بررسی حقوقی..... ۱۹۵
- ۳-۳-۲-۱. رویکرد شورای نگهبان نسبت به مالکیت آب ها..... ۱۹۸
- ۴-۲-۱. جنگل ها، نیزارها و مراتع طبیعی..... ۲۰۳
- ۱-۴-۲-۱. بررسی فقهی..... ۲۰۴
- دیدگاه نخست) کلیه ی جنگل ها از انفال است..... ۲۰۴
- دیدگاه دوم) مالکیت جنگل ها تابع مالکیت زمینی است که در آن قرار دارد..... ۲۰۵
- دیدگاه نخست) از مباحات دانستن مراتع..... ۲۰۵
- دیدگاه دوم) تابع مالکیت زمین قراردادن مراتع..... ۲۰۶
- دیدگاه نخست) کلیه ی اراضی آباد طبیعی از انفال است..... ۲۰۶
- دیدگاه دوم) کلیه ی اراضی آباد طبیعی از مباحات است..... ۲۰۷
- ۲-۴-۲-۱. بررسی حقوقی..... ۲۰۷
- ۵-۲-۱. کوه ها و دره ها..... ۲۱۰
- دیدگاه نخست) از انفال هستند..... ۲۱۱
- دیدگاه دوم) مشروط به اینکه جزء زمین های موات باشد، از انفال خواهد بود..... ۲۱۱
- ۶-۲-۱. ارث بدون وارث..... ۲۱۳
- ۱-۶-۲-۱. بررسی فقهی..... ۲۱۳
- ۲-۶-۲-۱. بررسی حقوقی..... ۲۱۳
- ۷-۲-۱. اموال مجهول المالک..... ۲۱۵
- ۱-۷-۲-۱. بررسی فقهی..... ۲۱۵
- دیدگاه نخست) صلاحیت متصرف..... ۲۱۵
- دیدگاه دوم) صلاحیت حکومت..... ۲۱۶
- ۲-۷-۲-۱. بررسی حقوقی..... ۲۱۷
- ۳-۷-۲-۱. رویکرد شورای نگهبان نسبت به مالکیت اموال مجهول المالک..... ۲۱۸
- ۲. ماهیت رابطه ی حکومت با ثروت های عمومی..... ۲۲۱**
- ۱-۲. ماهیت رابطه ی حکومت با انفال..... ۲۲۴

- ۲۲۵..... ۱-۱-۲. مالکیت حکومتی در معنای سنتی.....
- ۲۲۵..... ۱-۱-۱-۲. مالکیت شخصیت حقیقی امام
- ۲۲۷..... ۲-۱-۱-۲. اولویت در تصرف امام
- ۲۳۰..... ۲-۱-۲. مالکیت حکومتی به معنای مالکیت شخصیت حقوقی حکومت
- ۲۳۳..... ۲-۲. ماهیت رابطه‌ی حکومت با اموال عمومی کاربری محور
- ۲۳۸..... ۱-۲-۲. مالکیت عمومی به معنای مالکیت جهت
- ۲۴۰..... ۲-۲-۲. مالکیت عمومی به معنای مالکیت عنوان.....
- ۲۴۴..... ۳-۲-۲. وحدت مالکیت عمومی و مالکیت حکومتی
- ۲۴۶..... ۴-۲-۲. مالکیت عمومی به معنای مالکیت شخصیت حقوقی اموال.....
- ۲۴۹..... ۳-۲. بررسی تطبیقی.....
- ۲۵۰..... ۱-۳-۲. حق نگهداری حکومت نسبت به اموال عمومی.....
- ۲۵۰..... ۱-۳-۲. نظریه‌ی «غیر قابل تملک» یا «بلا مالک» بودن اموال عمومی
- ۲۵۱..... ۲-۳-۲. نظریه‌ی مالکیت ملت به عنوان مبنای نگهداری
- ۲۵۳..... ۳-۳-۲. نظریه‌ی حق حاکمیت به عنوان مبنای نگهداری
- ۲۵۵..... ۴-۳-۲. نظریه‌ی دارایی کاربری به عنوان مبنای نگهداری
- ۲۵۶..... ۲-۳-۲. حق مالکیت حکومت نسبت به اموال عمومی
- ۲۶۱..... ۴-۲. ضوابط مواجهه حکومت اسلامی با ثروت‌های عمومی
- ۲۶۲..... ۱-۴-۲. ضوابط منبعث از شریعت اسلامی
- ۲۶۲..... ۱-۴-۲. احتیاج و نیاز
- ۲۶۲..... ۲-۴-۲. کار و فعالیت
- ۲۶۳..... ۳-۴-۲. بهره‌وری
- ۲۶۳..... ۴-۴-۲. ضوابط زیست محیطی
- ۲۶۴..... ۵-۴-۲. تکافل اجتماعی و توازن اقتصادی
- ۲۶۴..... ۲-۴-۲. ضوابط منبعث از دستاوردهای بشری.....
- ۲۶۵..... ۱-۲-۴-۲. تضمین استفاده پایدار از منابع طبیعی.....
- ۲۶۵..... ۲-۲-۴-۲. انصاف و زدودن فقر.....
- ۲۶۵..... ۳-۲-۴-۲. رویکرد احتیاطی به سلامت انسانی، منابع طبیعی و زیست بوم‌ها
- ۲۶۶..... ۴-۲-۴-۲. مشارکت عمومی و دسترسی به اطلاعات و عدالت
- ۲۶۶..... ۵-۲-۴-۲. یکپارچگی و روابط متقابل اهداف اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و حقوق بشری

نتیجه‌گیری.....	۲۶۷
منابع و مأخذ.....	۲۷۱
قرآن کریم، ترجمه‌ی آیت‌الله مکارم شیرازی.....	۲۷۱
۱- منابع فارسی.....	۲۷۱
أ- کتب.....	۲۷۱
ب- مقالات.....	۲۷۴
پ- پایان‌نامه‌ها.....	۲۷۶
ث- اسناد.....	۲۷۷
ج- نرم‌افزارها.....	۲۷۹
چ- پایگاه‌های اینترنتی.....	۲۷۹
۲- منابع عربی.....	۲۷۹
أ- کتاب‌ها.....	۲۷۹
ب- مقالات.....	۲۸۸
۳- منابع فرانسوی.....	۲۸۸